

## ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ХНАДУ

Світовий процес переходу до постіндустріального, інформаційного суспільства, а також економічні, політичні і соціальні зміни, що відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність прискорення реформування системи освіти.

Насамперед це відноситься до задоволення освітніх потреб громадян упродовж усього життя, забезпечення доступу до освітньої і професійної підготовки всіх, хто має необхідні здібності та відповідну підготовку.

Найбільш ефективному розв'язанню зазначених проблем сприяє змішане навчання, яке здійснюється на основі сучасних педагогічних, інформаційних та телекомунікаційних технологій.

### 1. Загальні положення

Це Положення визначає основні засади організації навчального процесу у національному університеті (далі – університет) із використанням технологій змішаного навчання при підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» та «магістр». Положення є нормативним документом, що регламентує організацію процесу змішаного навчання в університеті.

Положення розроблено згідно з Законом України «Про вищу освіту», «Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні», затвердженою Міністерством освіти і науки України 20.12.2000 р., «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», схваленою Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013, «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», затвердженим наказом Міністерства освіти України від 02.06.1993 р. №161, «Положенням про дистанційне навчання», затвердженим наказом №466 Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р., Концепція розвитку дистанційного навчання в ХНАДУ, Положення про Веб-ресурс ХНАДУ, Положення про електронний курс-ресурс.

Змішане навчання в університеті реалізується у формі електронного навчання (е-навчання) через електронні навчальні курси (ЕНК), розміщені в адаптованій версії навчального середовища Moodle.

Навчальне середовище за форматами зберігання навчальних матеріалів відповідає основним вимогам міжнародних стандартів та рекомендацій (QTI, IMS, SCORM). Доступ учасників навчального процесу до системи ґрунтується на технологіях Web 2.0.

### 2. Зміст та принципи змішаного навчання

Впровадження змішаного навчання:

Змішане навчання передбачає поєднання очних та дистанційних методів навчання, де дистанційне навчання складає 30 – 70%.

Змішування діяльності у цій формі навчання може бути на чотирьох рівнях:

- активності - навчальна діяльність містить традиційні та мультимедійні елементи (як підтримка);
- курсовому - поєднання традиційних і дистанційних заходів;
- програмному - поєднання традиційних і дистанційних курсів;
- інституціональному - поєднання очних сесій на початку і наприкінці курсу і дистанційних сесій (але можуть бути і більш складні варіанти)

Основними принципами змішаного навчання є:

- Головне - мета, а не спосіб доставки;
- Підтримка персональних стилів навчання;
- Наявність різних знань у навчанні;
- Ефективна стратегія навчання - "точно в термін".

Рекомендується використовувати такі моделі навчання: обертання (обертання робочих зон, лабораторія обертання, перевернутий клас, індивідуальне обертання), гнучка, La Carte і збагачена віртуальна.

### **3. Порядок запровадження змішаної форми навчання в університеті**

Змішане навчання організують і реалізують в університеті кафедри, викладачі в межах покладених на них повноважень.

Рішення про використання змішаного навчання приймається на засіданні кафедри за згодою з викладачем. Прийняте рішення оформлюється як веб-сторінка, де вказується адреса курсів та відповідних груп, терміни контрольних заходів, та передається в ЛІТОС для розміщення на сайті дистанційних курсів.

Обов'язковою вимогою є наявність у викладача дистанційного курсу або електронного курсу-ресурсу, в якому передбачено щотижневе планування та відображаються результати навчального процесу.

На кожному тижні повинно бути:

- План роботи з необхідними вказівками
- Теоретичні матеріали
- Завдання, де студент може залишити свою роботу
- Тести
- Додаткові матеріали.

Оцінки за всі завдання, як дистанційні так і аудиторні, повинні фіксуватися у середовищі курсу. Щотижнева кількість балів повинна бути однаковою протягом семестру (рекомендується 100 балів).

## **4. Організація навчального процесу**

### **4.1 Кафедра**

Забезпечує:

1. Щотижневий моніторинг інформації, яка надходить від студентів змішаної форми та доведення її за необхідності до виконавців.
2. Контроль дотримання термінів проведення проміжних та семестрових контролів знань студентів.
3. Інформування деканату про хід виконання студентом індивідуального навчального плану.

4. зберігання контрольних робіт, курсових проектів (робіт) та звітів з лабораторних робіт після їх перевірки та зарахування в своїх архівах (у т.ч. електронних) згідно з чинними вимогами.

До початку кожного семестру кафедра надає у персональному робочому просторі навчального середовища LMS Moodle кожному студенту, що навчається змішано:

1. Контактні телефони, електронні адреси науково-педагогічних працівників, що будуть організаційно забезпечувати змішане навчання.
2. Розклади занять, що будуть проводитись у синхронному режимі, лабораторних занять, що будуть проводитись очно та розклади (графіки) проведення проміжних і семестрових контролів рівня знань студентів. Копія розкладу занять передається в ЛІТОс для розміщення на сайті дистанційних курсів.

#### **4.2 ЛІТОс**

Забезпечує технічний, технологічний та інформаційний супровід навчання в університеті на базі LMS Moodle із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема розміщує на веб-сайті актуальну інформацію про змішане навчання, організовує та проводить змішаний курс для ознайомлення студентів (в асинхронній формі) із засобами електронного навчання.

Організовує технологічну підтримку електронних навчальних курсів на базі LMS Moodle, створених відповідно нормативних документів з змішаного навчання в університеті та забезпечує вдосконалення програмно-технічного забезпечення системи змішаного навчання.

Розробляє організаційно-методичні матеріали з використання технологій змішаного навчання та дає рекомендації щодо сертифікації ЕНК.

Проводить постійно діючі курси при Центрі перепідготовки та післядипломної освіти (ЦППО) університету підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників з технологій змішаного навчання; консультує авторів електронних навчальних курсів та здійснює контроль за наповненням LMS Moodle інформаційними й навчальними елементами.

Організовує та проводить методичні семінари з використання технологій змішаного навчання і керування ним; бере участь в організації й проведенні науково-методичних конференцій, науково-практичних семінарів, тренінгів з організації процесу змішаного навчання й використання елементів дистанційного навчання у традиційних формах.

Адмініструє навчальне середовище, яке базується на використанні технологій дистанційного навчання, проводить моніторинг використання електронних навчальних курсів та впроваджує засоби збору статистики використання сервісів дистанційного навчання для її наступного аналізу.

#### **4.3 Робочий час викладача**

Кількість годин, відпрацьованих викладачем на заняттях із застосуванням змішаних технологій навчання, визначається на основі чинного «Положення

про нормування роботи науково-педагогічних працівників при розробці й використанні змішаних курсів у ХНАДУ».

## **5. Кадрове забезпечення змішаного навчання**

Одне з головних питань організації змішаного навчання у навчальному закладі — кадрове забезпечення. Центральною фігурою змішаного навчання, безпосереднім організатором самостійної роботи слухачів, консультантом з усіх тем курсу є викладач, який виконує функції тьютора (координатор, куратор, наставник). Він керує процесом навчання і контролює успішність.

### **5.1 Основні вимоги до особистості тьютора:**

- високий професіоналізм і загальнокультурний рівень, досвід викладацької та практичної роботи, комунікативність;
- відкритість новим ідеям, перспективам;
- експертні знання певної предметної галузі та методів її викладання;
- готовність вивчати, пропонувати і використовувати нові технології та методи навчання.

### **5.2 Необхідні загальні вміння та навички:**

- легкість спілкування з дорослими слухачами, знання їхніх особистих потреб та матеріального становища;
- знання, як працює змішане навчання щодо типів ресурсів та потреб для розвитку курсу;
- здатність працювати в колективі.

Загальне керівництво роботою тьюторів здійснюють завідуючі кафедрами.

### **5.3 Функціональні обов'язки учасників навчального процесу**

#### **Обов'язки тьютора під час навчального процесу:**

- Координація чисельності студентів, ознайомлення їх з розкладом, процедурними вимогами.
- Якщо можливо, встановлення контактів зі студентами до початку навчальної сесії, ідентифікація визначень, питань та налагодження особистого зв'язку зі студентами.
- Отримання від адміністратора документа про склад групи.
- Підготовка найпростіших навчальних методичних матеріалів для доставки студентам, наприклад, моделі відповідей, копії найкращих робіт студентів, загальні коментарі щодо отриманих документів, аналіз поширених помилок.
- Фіксація серйозних та змістовних негараздів у студентів, спроба усунення їх разом з розробниками курсу; допомога, при необхідності, у зміні засобів інформації.
- Участь у розвитку матеріалів курсу.

Якісна підтримка навчального процесу тьютором передбачає своєчасність, детальність, доброзичливість, приклади, взаємодію та ін.

Тьютор:

- наводить детальний навчальний план та готує щотижневі інструкції для роботи групи і кожного студента, згідно з рівнем їх досягнень;

- надсилає ясно написані повідомлення, які містять інструкції, добре структуровані та не мають помилок;
- використовує особисті та професійні приклади для стимулювання дискусій;
- пише у добромu тоні (дружньо, ввічливо, професійно);
- взаємодіє з різними студентами, і додатково працює з тими, хто уникає занять;
- змістовно, з наведенням прикладів і наданням у разі необхідності коментарів;
- демонструє ентузіазм стосовно навчального процесу і зацікавленість щодо кожного студента;
- слідує за роботою групи та підтримує (заохочує) сумісну діяльність;
- будує на основі коментарів студентів конструктивні шляхи навчальної діяльності та використовує проблемні питання для підтримки та активізації діалогу;
- зосереджує та підтримує увагу групи на дискусійних питаннях та контролі, особливо при аналізі його результатів;
- негайно проводить та підтримує зворотний зв'язок за визначеним планом, деталізує та конструктивно коментує листи або практичні розробки студентів.

Протягом навчального процесу тьютор проводить навчальні заходи:

- Адаптація матеріалів курсу - Запобігання психологічних бар'єрів
- Мотивація - Стимул до навчання, зацікавленість
- Психологічна підтримка - Зняття психологічних бар'єрів і невпевненості у собі
- Навігація - Створення особистої траєкторії навчання
- Зворотний зв'язок - Вчасне розв'язання проблем. Поради. Співробітництво.
- Психологічні тести, анкети - Визначення особливостей стилю навчання.
- Ознайомчий чат - Визначення характеристик студентів.
- Тематичний чат - Допомога у навчанні.
- Керування самоконтролем - Створення почуття самовпевненості. Коригування курсу.
- Система контролю - Керування навчальним процесом і його коригування.
- Організація спілкування і співробітництва. Малі групи - Співробітництво у діяльності. Створення стратегій.
- Дискусія - Навички колективного прийняття рішень.
- Висновки з чату - Навички аналізу спілкування і позитивні надбання з нього.
- Оцінка курсу по діяльності студентів - Критичний аналіз своїх пізнавальних і діяльнісних можливостей. Самооцінка.

- Ранжування оцінок за їхнім вагомим значенням у надбаних знаннях - Самостійна аналітична характеристика своїх знань та умінь. Визначення причин помилок.

## **6. Рекомендовані алгоритми дій тьютора**

### *Підготовчий період*

**Перегляд змісту і Передмови до курсу.** Автори курсу, як правило, не можуть точно установити остаточні цільові настанови за даним курсом, оскільки останні значною мірою залежать від конкретної аудиторії слухачів. Тому до редагування Передмови бажано періодично повертатися.

**Уточнення інформації про тьюторів.** Студентам змішаних курсов зовсім не байдуже, хто їх буде учити. Їм хотілося б, щоб тьютор був активною, різнобічною людиною. Тому відображення останніх результатів Вашої роботи (участь у конференціях, поточні публікації, отримані дипломи і т.і.), безперечно, позитивно позначиться на Вашому викладацькому іміджі.

**Ревізія стартової сторінки курсу.** Доречно почистити вміст стартової сторінки курсу, що нагадує про попередні циклі навчання у Вашому змішаному курсі. Нові студенти з ревнощами відносяться до вмісту стартової сторінки курсу на початковому етапі навчання.

**Указівка точного терміну початку занять на стартовій сторінці курсу.** Майбутній студент змішаного курсу повинен відчувати, що тьютор - ділова людина, яка цінує не тільки свій, але і час своїх студентів.

**Розміщення посилань на ресурси з тематики змішаного курсу для підвищення мотивації до навчання.** Студент до початку занять знаходиться у стані чекання майбутньої зустрічі з навчальними матеріалами. Інформаційні ресурси відбирається тьютором з особливою старанністю, при цьому бажано враховувати, що студент знає, і що він хотів би довідатися.

**Підготовка анкет.** Підготуйте вхідну анкету студента, попередньо визначивши перелік питань, відповіді на які будуть Вам корисні при роботі зі студентами.

**Підготовка завдань на перший тиждень навчання.** За кілька днів до початку навчання тьютор остаточно формує таблицю завдань на перший тиждень. При цьому бажано врахувати, що для частини студентів буде потрібен деякий проміжок часу для адаптації у віртуальному навчальному середовищі. Отже, кількість завдань на перший тиждень повинна бути відносно менша, чим на наступні. Корисно в таблиці завдань не тільки перелічити їх, але і конкретно вказати, якими засобами даного інструментального середовища можна їх виконати. Не будьте дуже суворими на першому тижні навчання, дайте студентам час на адаптацію. Не забудьте нагадати, що у випадку появи у студента будь-яких проблем, він може звернутися до тьютора особистим листом електронною поштою. Студенти із самого початку повинні настроїтися на тісне співробітництво з тьютором курсу, відчувати його підтримку.

### *Перший тиждень навчання*

**Студент забув вхідний пароль.** дана ситуація спостерігається дуже часто.

Не забудьте нагадати студентам про можливість **зміни вхідного пароля**. Можливість зміни вхідного пароля дозволяє студенту перешкодити неконтрольованому доступу до матеріалів курсу під його вхідним ім'ям.

**Особисте спілкування за допомогою електронної пошти.** Цей вид електронного спілкування широко розповсюджений і багатьом доступний. Тому ігнорувати особисте переписування зі студентами тьютору не бажано.

**Організація Форуму.** Тематична дискусія чи, іншими словами, форум, є обов'язковим елементом змішаного курсу. Форум дає можливість студентам активно використовувати отримані знання. Пропонуємо почати перший тиждень форумом знайомств. Наприклад, кожен студент розповідає про себе. Зверніть увагу на складання запрошувального повідомлення при організації нового форуму, що повинно зацікавити студентів, викликати бажання поділитися своїми думками, ідеями. Обов'язково поясніть їм доцільність і важливість обговорюваного питання у даному курсі.

**Розсилка регулярних нагадувань** тьютором. Як показали дослідження, така процедура значно стимулює роботу студентів у змішаному курсі .

**Організація Чату.** Синхронне спілкування знімає психологічні бар'єри, що пов'язані з опосередкованим характером навчання у змішаному курсі і спрямовано на встановлення безпосереднього контакту між тьютором, студентом та навчальною групою, мотивує появу особистої зацікавленості. Бажано, перший тиждень навчання закінчувати проведенням ознайомчого чату, у якому тьютору, у реальному часі, варто прикласти всі зусилля, щоб зламати «нездоланні» бар'єри, що виникли перед студентами.

**Аналіз поточної активності студентів.** З цієї операції тьютору варто починати сеанс роботи у змішаному курсі. Якщо таблиця поточної активності у курсі порожня - це дуже погана ознака. Це говорить про те, що доступ на стартову сторінку курсу або заблокований, або студенти втратили інтерес до навчання.

**Виправлення помилок у тестах.** Проблема помилок у тестах найкраще вирішувати шляхом їхнього оперативного виправлення. Бажано заохочувати своїх студентів у цій справі та прикласти максимум зусиль для постійного удосконалювання бази Ваших питань.

Зверніть увагу студентів **на Глосарій курсу**. Наявність словників у змішаному курсі говорить про те, що автори намагалися не тільки викласти навчальний матеріал у цілому, але і вичленувати з нього понятійний зміст.

Своєчасне підведення підсумків роботи за перший тиждень навчання - фундамент успішної роботи тьютора у змішаному курсі. Студент повинен реально побачити результати своєї роботи, порівняти їх з досягненнями інших студентів.

*Основне навчання*

**Аналіз складності питань у Тестах на перевірку знань.** Тести в змішаному курсі відіграють важливу роль і тому коректність питань грає не останню роль в успішному проведенні змішаного курсу. У випадку невдалого набору тестів тьютор має право висунути претензії автору курсу і спробувати оперативно виправити дану ситуацію.

**Створення додаткових навчальних маршрутів.** Засоби віртуального середовища дозволяють динамічно зв'язувати окремі інформаційні файли в єдине ціле – навчальний ресурс. У випадку виникнення труднощів у засвоєнні того чи іншого матеріалу тьютор, з дозволу автора курсу, може створити додаткові навчальні маршрути.

**Ведення щоденника.** У процесі проведення змішаного навчання, тьютор одержує практичний досвід, який необхідно фіксувати з метою подальшого його аналізу і вироблення практичних рекомендацій своїм колегам.

*Заключний період*

**Збір корисних матеріалів.** Не забувайте систематизувати інформацію у змішаному курсі, що може виявитися дуже корисним у наступних курсах.

**Проведення підсумкового анкетування.** Фінальне анкетування дозволяє тьютору задати студентам питання, які, можливо, виходять за рамки поточного змішаного курсу.

**Організація рефлексії.** Корисно довідатися загального враження, яке зробив змішаний курс на студентів.

**Закриття доступу студентам до матеріалів курсу.** Навіть якщо курс був проведений дуже успішно, необхідно думати про майбутнє, про його удосконалення.

Тьютор може регулювати доступ до пунктів плану змішаного курсу, пропонуючи свій сценарій пред'явлення навчальних матеріалів студентам.

Склав проф. Кухаренко В.М.